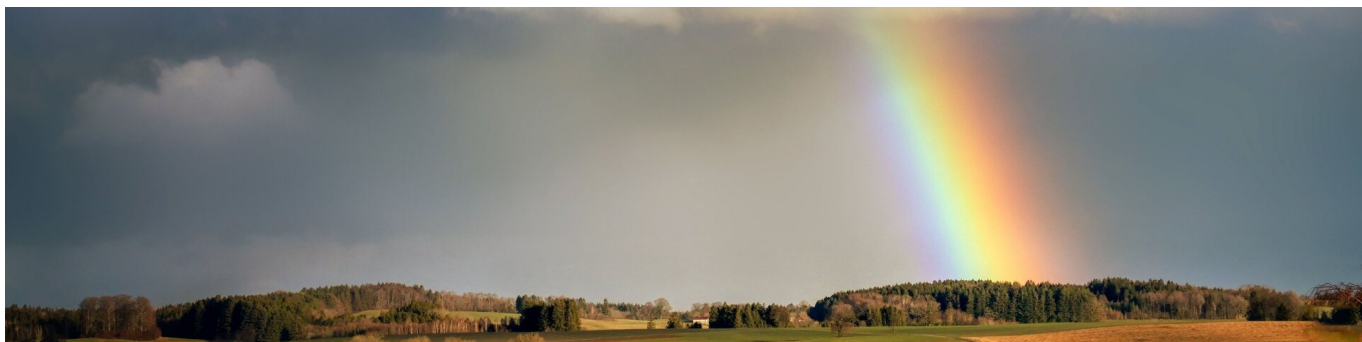

Podyskutujmy o gustach

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Jarosław Mikołajewski, *Umberto Eco: Piękna brzydota to nie bajka*, „Gazeta Wyborcza”, dostępny w internecie: wyborcza.pl [dostęp 5.10.2017 r.].

Podyskutujmy o gustach

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Popularne powiedzenie mówi, że o gustach się nie dyskutuje. Jednemu mogą podobać się plastikowe krasnale ogrodowe, a drugiemu XIX-wieczna opera. Czy to oznacza, że wszystko jest tyle samo warte? Z drugiej strony rzeczy podobają nam się z jakichś powodów. Jesteśmy w stanie te powody podać i dyskutować o nich. Niektórzy powiedzą, że możemy wskazać, co jest piękne i wzniosłe. Jeżeli więc podoba nam się rzecz brzydka, oznaczałoby to, że po prostu nie mamy gustu. Rzeczywistości można jednak doświadczać na wiele sposobów. Dziedziną filozofii, która się problematyką wynikającą między innymi z powyższych rozważań zajmuje, jest estetyka

Twoje cele

- Dowiesz się, czym jest estetyka, jakie przyjmuje teorie i czym są problemy, którymi się zajmuje.
- Zdobędziesz umiejętność rozróżnienia sztuki niskiej i wysokiej.
- Porównasz dawne i obecne definicje piękna i brzydoty.
- Zrozumiesz, czym jest anestetyka.
- Nauczysz się analizować dzieła sztuki, korzystając z wielkiej teorii piękna i koncepcji dzieła otwartego.

Przeczytaj

Otoczeni przez sztukę

Czy nam się to podoba, czy nie, żyjemy otoczeni przez sztukę i działalność artystyczną. Jako przykład weźmy muzykę: towarzyszy nam w radiu, w sklepie, w windzie. Do tego większość z nas słucha jej na słuchawkach. To, jakiej muzyki słuchamy, świadczy o tym, jak postrzegają nas inni. Przestrzenie, w których żyjemy, wypełnione są obrazami albo ich reprodukcjami.

Otoczeni jesteśmy również sztuką użytkową. Sprzęty, których używamy na co dzień, posiadają określone walory **estetyczne**. Książka ma okładkę, którą ktoś zaprojektował w taki sposób, by podobała się i przyciągała uwagę. Telefon komórkowy również nie jest tylko przyrządem do dzwonienia, ale ma określony kształt, zaplanowany tak, by podobał się kupującemu.

Ta wszechobecność sztuki sprawia, że niekiedy trudno rozstrzygnąć, co jest **wartościowe** i co jest warte uwagi. Trudno również zrozumieć sens samej sztuki. Jeżeli przyjrzymy się sztuce współczesnej, to bez odpowiedniego wprowadzenia będzie ona dla nas kompletnie niezrozumiała. Mamy więc do czynienia z sytuacją, kiedy z jednej strony jesteśmy otoczeni przez coraz większą ilość pięknych przedmiotów, pojawia się coraz więcej artystów i dzieł, a z drugiej strony coraz trudniej nam zrozumieć, o co w tym wszystkim chodzi.

Wszechobecność sztuki pokazuje również, jak dużą mamy potrzebę, by uczestniczyć w kulturze. Osobę, która nie jest zainteresowana sztuką, uznajemy za nudną i niewartościową. Dlaczego tak jest? Chociażby dlatego, że sztuka świadczy o tym, kim jesteśmy, a ściślej – za kogo biorą nas inni. Nasze preferencje, zainteresowania, to, jakiej muzyki słuchamy, mówią, do jakiej grupy społecznej należymy.

Reklama Poczty Węgierskiej

Mona Lisa Leonarda da Vinci to jeden z najpopularniejszych obrazów na świecie. Oryginał znajduje się w paryskim Luwrze – jednakże jego reprodukcje są praktycznie wszędzie – na koszulkach, kubkach czy też znaczkach pocztowych. Źródło: domena publiczna.

Skoro jednak mamy taką trudność w odczytaniu znaczenia dzieł sztuki, to można zapytać, czy to trudność wrodzona czy nabyta. Czy można odbierać dzieła sztuki bez odpowiedniego przygotowania, bez

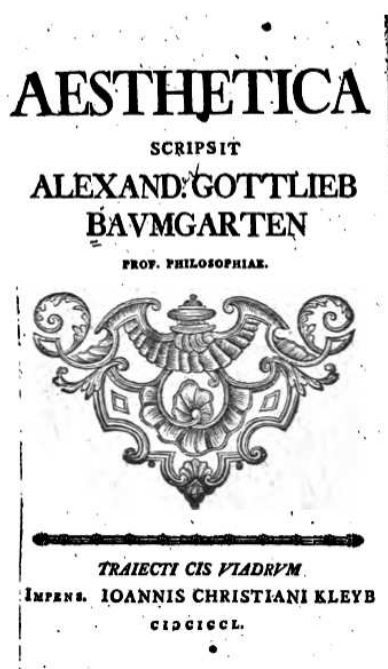

The Sex Pistols – Paradiso, Amsterdam, 1977
Zdjęcie: Koen Suyk.

Ważnym elementem tożsamości różnych grup i subkultur jest muzyka. Zdjęcie przedstawia zespół Sex Pistols – inicjatora nurtu muzyki punkrockowej. Punk rock to nie tylko muzyka, ale też pewna postawa wobec życia, wartości i ubiór.
Źródło: licencja: CC 0 1.0.

Nauka o zmysłach

Problemy, które wymieniono powyżej, są przedmiotem działu filozofii, który nazywa się estetyką. Jest to jeden z najmłodszych działów filozofii – pojawił się dopiero w XVIII wieku, kiedy to Alexander Gottlieb Baumgarten po raz pierwszy użył tego terminu w nowym znaczeniu. Co ciekawe, Baumgarten wyznaczył estetyce zakres badań zbliżony do epistemologii. Słowo „estetyka” pochodzi ze starogreckiego *aisthetikos* i pierwotnie oznaczało 'to, co dotyczy poznania zmysłowego'. Dopiero później nauka nazwana estetyką skoncentrowała się na badaniach sztuki i jej odbioru.

specjalistycznej wiedzy? Wydaje się, że jest to niemożliwe – zarówno teraz, jak i w przeszłości. Zrozumienie dzieła sztuki zawsze wymagało odpowiedniej wiedzy i kompetencji. Dzieła, które obecnie uznamy za klasyczne, również tego wymagają, chociaż nie dostrzegamy tych wymagań – wydają się nam one oczywiste. Oznacza to zatem, że odbioru sztuki można się nauczyć. Im więcej wiemy, tym więcej znaczeń będziemy mogli wydobyć z danego dzieła.

Nie oznacza to oczywiście, że problematyka ta była wcześniej obca filozofii. Przeciwnie – Platon rozważał, jakie miejsce powinni zająć artyści w jego idealnym państwie, Arystoteles zaś stworzył jedną z pierwszych teorii odbioru dzieła literackiego. Refleksja nad sztuką zawsze towarzyszyła filozofii, ale wraz z nastaniem nowoczesności stała się ona samodzielną dyscypliną.

Przedmiotem estetyki jest zatem refleksja na temat sztuki i wartości, jakie w sobie nosi. Jest to również refleksja o tym, kim jest artysta i jaka jest natura procesu twórczego,

Alexander Gottlieb Baumgarten był niemieckim filozofem żyjącym w latach 1714–1762. Uważany jest za twórcę estetyki jako samodzielnej dziedziny filozoficznej.

Źródło: domena publiczna.

jakie są granice sztuki oraz w jaki sposób jest ona przez odbiorców doświadczana.

Warto również wspomnieć o potocznym znaczeniu terminu „estetyczny”. Określamy w ten sposób coś, co jest ładne, co nam się

podoba lub co jest zgodne z obowiązującymi kanonami piękna.

Wielka teoria piękna

Jak już wspomniano, estetyka bada **wartości**, ze względu na które scharakteryzować możemy dane dzieło jako cenniejsze niż inne. Cenimy bowiem dany obraz lub utwór muzyczny, gdyż możemy przypisać mu określoną wartość – np. piękno. Podstawowe pytanie jest takie, czy wartości te istnieją obiektywnie, czy jedynie subiektywnie. Jeżeli wartości estetyczne istnieją obiektywnie, to możemy powiedzieć, że dany obraz jest piękny – niezależnie, czy się komuś podoba, czy nie. Jeżeli zaś wartości istnieją subiektywnie, to obraz może być piękny dla mnie, ale niekoniecznie dla drugiej osoby.

Piękno jest zresztą szczególną wartością, którą – obok dobra – wymieniano jako jedną z najwyższych. Dla filozofów piękno miało szersze znaczenie niż obecnie. Piękno odnosiło się nie tylko do wyglądu przedmiotów, ale również do cech intelektu.

Jak można zdefiniować piękno? Jeżeli zgodzimy się, że jest ono tylko subiektywną wartością, to możemy powiedzieć, że piękne jest to, co przyjemne dla wzroku i słuchu. Jeżeli jednak będziemy chcieli wykazać, że jest to wartość obiektywna, to będziemy musieli wskazać także jego kryteria, które nie odnoszą się do samych wrażeń. Odpowiedzią na to jest – jak stwierdził polski estetyk, Władysław Tatarkiewicz – wielka teoria piękna, której zaczątki pojawiły się w starożytnej filozofii. Teoria ta mówi, że piękno polega na proporcji części. Obraz ocenimy jako piękny, jeżeli jego poszczególne elementy będą odpowiedniej jakości i będą odpowiednio względem siebie ułożone. Taka harmonijna relacja jest czymś obiektywnym i stałym.

Cadmus and Harmonia, 1877

Evelyn De Morgan (1855-1919)

Harmonia, w mitologii greckiej, była boginią porządku, ładu i symetrii.

Źródło: domena publiczna.

Akropol

Szczególnym rodzajem proporcji jest tzw. złoty podział, który znany jest od starożytności. Złoty podział oznacza podział danej rzeczy na dwie części w taki sposób, by stosunek większej z nich do mniejszej był taki sam, jak całości do części większej. Znajdujący się na zdjęciu Partenon został zbudowany właśnie w oparciu o taką proporcję.

Źródło: domena publiczna.

Jeżeli zgodzimy się, że piękno jest obiektywne, to konsekwencją jest to, że można je poznać. Chcąc więc robić piękne rzeczy, wystarczy, że poznamy proporcje, które czynią rzeczy pięknymi. Dobry artysta zatem powinien się cechować nie tylko odpowiednimi kompetencjami zmysłowymi, ale również wiedzą, która pozwoli mu tworzyć piękne rzeczy. Ktoś mógłby jednak zapytać, czy celem sztuki ma być piękno?

Sens sztuki

Pytanie o definicję sztuki również należy do głównych zagadnień estetyki. Wydaje się, że kiedyś odpowiedź na to pytanie była łatwiejsza, łatwiej też było wskazać, co jest sztuką, a co nie jest. Starożytni filozofowie podawali dość precyzyjne odpowiedzi na to pytanie. Przykładem może być Arystoteles, który definiował sztukę jako “trwałą dyspozycję do opartego na trafnym rozumowaniu tworzenia”. Współcześnie kwestia ta nie jest już tak oczywista. Bierze się to między innymi z tego, że współcześni artyści niechętni są, by podporządkować się jakimkolwiek ograniczeniom.

Performance Mariny Abramowicz „Artist is Present” w Museum of Modern Art. Maj 2010 roku
Foto: Shelby Lessig

Jednym z rodzajów sztuki współczesnej jest performance. Dzieło nie ma tu charakteru materialnego (nie jest to obraz lub rzeźba), lecz jest to sytuacja stworzona przez artystę. Performance mają zaskakujący przebieg, który podważa nasze wyobrażenia, czym sztuka jest. Polska artystka Julita Wójcik podczas jednej z wystaw obierała ziemniaki. Zdjęcie przedstawia zaś Marinę Abramowicz, która w trakcie swojego performance siedziała nieruchomo w galerii w towarzystwie odwiedzających.

Źródło: dostępny w internecie: commons.wikimedia.org, licencja: CC BY-SA 3.0.

Pierwszą ze zmian na polu sztuki jest odejście od piękna jako jej wyznacznika. Niegdyś celem artysty miało być stworzenie pięknego dzieła. Współcześnie bardziej się mówi o tym, że dzieło sztuki przede wszystkim musi mieć sens. Rozumiany on może być jako wyrażanie czegoś, zwracanie uwagi na ważny problem, wzruszanie lub inspirowanie. Oczywiście piękno może służyć, by osiągnąć powyższe cele, ale nie zawsze musi tak być.

Kolejna zmiana polega na rozróżnieniu na sztukę wysoką i niską. Sztuka wysoka, zwana też elitarną, jest rodzajem działalności, której wykonywanie i odbiór wymaga dużej wiedzy i kompetencji. Jest to sztuka skomplikowana, bardziej wyrafinowana, a przez to trudniejsza w odbiorze. Przykładem takiej sztuki jest muzyka poważna – której już sama nazwa wskazuje, że mamy do czynienia z działalnością wyższego rzędu. Jej przeciwieństwem ma być muzyka popularna i masowa, przedstawiana jako sztuka niska.

Do jej odbioru nie są wymagane szczególne kompetencje. Zarówno pod względem formy, jak i treści, nie jest zbyt skomplikowana, dzięki czemu może być bardziej popularna. Niektórzy proponują jednak, by zamiast „muzyka poważna” mówić „muzyka klasyczna”, argumentując, że muzyka popularna również podnosi ważne kwestie (choćby takie jak śmierć czy problematykę społeczną). Jednak podział na sztukę wysoką i niską, za sprawą samych artystów, przestał być oczywisty.

Przywykliśmy traktować sztukę jako coś wartościowego i pożądanego. Jak zauważyliśmy jednak – sztuka otacza nas zewsząd. Cały nasz świat staje się „estetyczny”. Niektórzy badacze, jak np. niemiecki filozof Wolfgang Iser, wskazują, że konsekwencją tego jest narastające [otępienie na bodźce estetyczne](#). Nie jesteśmy już bowiem w stanie słuchać z uwagą i przyjemnością więcej muzyki i doceniać większej ilości obrazów.

"Piramida zwierząt" Katarzyna Kozyra

Przykładem sztuki zaangażowanej może być sztuka krytyczna, czyli nurt który stawia sobie za cel komentowanie bieżącej sytuacji społecznej. Zdjęcie przedstawia instalację Katarzyny Kozyry, polskiej reprezentantki tego nurtu. Składa się ona z czterech wypchanych zwierząt i nawiązuje do baśni braci Grimm.

Źródło: licencja: CC BY-SA 3.0.

Słownik

anestetyka

(gr. *an* – bez, *aisthesis* – zmysł) termin pochodzący z nauk medycznych, gdzie oznacza dziedzinę wiedzy dotyczącą znieczuleń; do estetyki wprowadził go Wolfgang Iser i oznacza otępienie na bodźce zmysłowe, będące konsekwencją estetyzacji całego naszego świata

estetyka

(gr. *aisthetikos* – dotyczący poznania zmysłowego) dział filozofii zajmujący się sztuką, procesem jej tworzenia i odbioru; estetyka zajmuje się również analizą wartości związanych z postrzeganiem zmysłowym

wartości

cechy, jakie można przypisać danej rzeczy lub sytuacji, dzięki którym możliwe jest zbudowanie hierarchii, czyli ocenienie, że coś jest ważniejsze od czegoś innego; w zależności od koncepcji filozoficznej wartości mają charakter obiektywny lub subiektywny

Ilustracja interaktywna

Koncepcja dzieła otwartego Umberto Eco

Polecenie 1

Poniższa galeria zdjęć interaktywnych przybliży koncepcję dzieła otwartego. Przyjrzyj się jej zastosowaniu do przedstawienia pracy Zbigniewa Libery. Jeżeli uznasz, że koncepcja ta pomaga w analizie twórczości współczesnego artysty, spróbuj przeanalizować w ten sposób swój ulubiony film, obraz lub utwór muzyczny. Jeśli uważasz, że nie jest przydatna, wyjaśnij swoje stanowisko.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Co źródłowo oznacza termin "estetyka"?

- ☐ dotyczący poznania zmysłowego
- ☐ dotyczący poznania piękna
- ☐ dotyczący poznania harmonii
- ☐ dotyczący poznania intelektualnego

Ćwiczenie 2

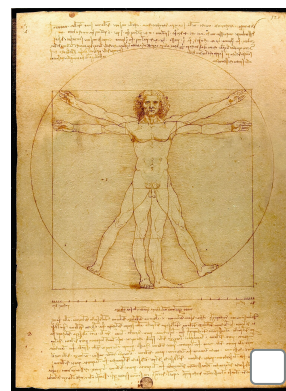
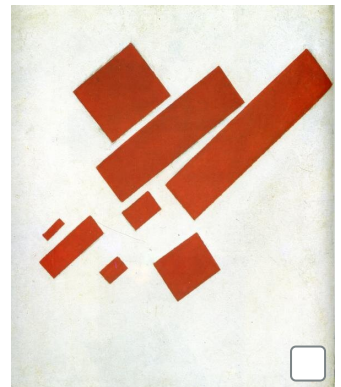
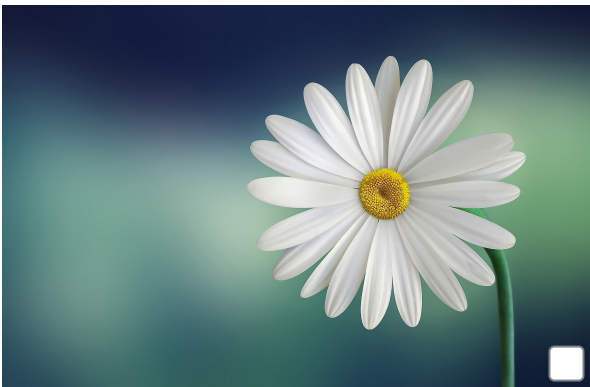
Zaznacz wszystkie te pytania, na które stara się odpowiedzieć estetyka współczesna.

- ☐ Czy nadmiar sztuki prowadzi do otępienia?
- ☐ Czy świat zbudowany jest harmonijnie?
- ☐ Co możemy poznać zmysłami?
- ☐ Czy istnieją granice sztuki?
- ☐ W jaki sposób możemy interpretować dzieła sztuki?

Ćwiczenie 3

Wskaż te obrazy, które zgodne są z klasyczną definicją piękna obecną w Wielkiej Teorii.

Ćwiczenie 4

Zastanów się, na czym polega, podważane przez współczesnych filozofów, rozróżnienie na sztukę wysoką i niską. Na podstawie swoich przemyśleń, przyporządkuj poszczególne elementy do odpowiednich kategorii.

sztuka wysoka

sztuka niska

książka z serii Harlequin

opera *Halka*

epopeja *Pan Tadeusz*

festiwal Eurowizja

serial *Pierwsza miłość*

I koncert fortepianowy Chopina

Ćwiczenie 5

Popularne powiedzenie mówi, że o gustach się nie dyskutuje. Jeżeli jednak zgodzimy się z twierdzeniem, że wartości estetyczne istnieją obiektywnie, to jaki z tego płynie wniosek?

Przeczytaj i przeanalizuj fragment wypowiedzi Umberto Eco z wywiadu udzielonego Jarosławowi Mikołajewskiemu. Wypowiedź dotyczy piękna i brzydoty. Czy zdaniem słynnego włoskiego filozofa brzydota to przeciwieństwo piękna?

((Jarosław Mikołajewski

Umberto Eco: Piękna brzydota to nie bajka

Gdybyśmy mieli określić brzydotę jako to, co nam się nie podoba, przekonalibyśmy się szybko – tak jak przekonujemy się na każdym kroku – że to, co jednym się podoba, drudzy uważają za ohydę. Gdyby tak przymierzyć się do definicji brzydoty jako zaprzeczenia piękna, należałoby zdefiniować piękno, a te definicje z biegiem czasu zmieniały się bardzo. Kiedy piękno łączono z proporcją, łatwo było powiedzieć, że brzydota jest zakłóceniem proporcji. Ale poczucie proporcji się zmienia. W renesansie katedry gotyckie – proporcjonalne dla średniowiecza – uchodziły już za nieproporcjonalne.

Według innych teorii piękno gwarantowała integralność, czyli oczekiwano, że każda rzecz będzie miała wszystkie swoje części składowe. Człowiek powinien mieć dwoje oczu, ramion, uszu i brak jednego elementu był wskaźnikiem brzydoty. Lecz utrata proporcji i brak integralności nie wyczerpują zjawisk brzydoty. Istnieją nieokreślone grymasy czy deformacje twarzy, czy choćby kolczyki w pępku, o których mówiliśmy wcześniej. Fenomenologia brzydoty jest nieskończona. Nie mówiąc już o tym, że człowiek bez ręki czy oka może się podobać, i to bardzo.

Źródło: Jarosław Mikołajewski, *Umberto Eco: Piękna brzydota to nie bajka*, „Gazeta Wyborcza”, dostępny w internecie: wyborcza.pl [dostęp 5.10.2017 r.].

Ćwiczenie 7

Przypomnij sobie pojęcie anestetyki – tak jak je rozumiał Wolfgang Iser. Czy dostrzegasz w swoim życiu natłok bodźców estetycznych, które prowadzą do otępienia i spadku wrażliwości na doznania zmysłowe? Podaj przykłady takiego zjawiska i opisz, jaki wpływ ma to na twoje życie.

Ćwiczenie 8

W klasycznym ujęciu rolą sztuki było ukazywanie piękna. Współcześni artyści kierują się jednak również innym celami: chcą inspirować, pobudzać lub krytykować. Jaka twoim zdaniem powinna być rola sztuki?

Dla nauczyciela

Autor: Ewa Orlewicz

Przedmiot: Filozofia

Temat: Podyskutujmy o gustach

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Pojęcie filozofii. Uczeń:

2) wymienia i charakteryzuje ważniejsze dyscypliny filozofii: metafizyka (ontologia), epistemologia, etyka, filozofia przyrody, antropologia filozoficzna, teologia filozoficzna, filozofia piękna i sztuki (estetyka), filozofia polityki;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele lekcji (językiem ucznia):

- Dowiesz się, czym jest estetyka, jakie przyjmuje teorie i czym są problemy, którymi się zajmuje.
- Zdobędziesz umiejętność rozróżnienia sztuki niskiej i wysokiej.
- Porównasz dawne i obecne definicje piękna i brzydoty.
- Zrozumiesz, czym jest anestetyka.
- Nauczysz się analizować dzieła sztuki, korzystając z wielkiej teorii piękna i koncepcji dzieła otwartego.

Cele operacyjne. Uczeń:

- zna i charakteryzuje główne dyscypliny filozoficzne, opisuje ich problematykę i posługuje się odpowiednią terminologią;

- dostrzega w poglądach filozofów paradygmaty myślowe, które są obecne w kulturze na przestrzeni wieków;
- identyfikuje różne problemy, stanowiska i nurty filozoficzne na przykładach pytań i twierdzeń filozofów.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- dyskusja;
- galeria zdjęć interaktywnych.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Podyskutujmy o gustach”. Uczniowie mają zapoznać się z treściami w sekcji „Przeczytaj” i przygotować różne przykłady dzieł sztuki, od tradycyjnie pojmowanego malarstwa po przykłady np. street artu i performansu.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel loguje się na platformie i, na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika, wyświetla stronę tytułową e-materiału. Następnie prosi wybraną osobę o odczytanie tematu lekcji oraz celów. Wspólne ustalenie kryteriów sukcesu.
2. Uczniowie prezentują przykłady dzieł sztuki, omawiając ich treść i przedstawiając autorów. Po prezentacjach nauczyciel inicjuje krótką dyskusję wprowadzającą w temat lekcji. Pyta uczniów, co decyduje o tym, że dzieła takie, jak zaprezentowali wcześniej,

można uznać za sztukę. Uczniowie próbują ustalić współczesną definicję sztuki/dzieła sztuki.

Faza realizacyjna:

1. **Praca z tekstem.** Nauczyciel ocenia, na podstawie informacji na platformie, stan przygotowania uczniów do zajęć. Jeżeli jest ono niewystarczające, prosi o ciche zapoznanie się z treścią w sekcji „Przeczytaj”. Jeżeli zaś uczestnicy zajęć zaznajomili się wcześniej z tekstem, prosi, aby w parach wynotowali minimum trzy najważniejsze, ich zdaniem, kwestie poruszone w e-materiale. Następnie pary łączą się w grupy czteroosobowe i, dyskutując, wybierają wspólnie najważniejszy wątek. Na koniec każda z grup na forum przedstawia i argumentuje swój wybór.
2. **Praca z multimedium.** Uczniowie zapoznają się z multimedium w sekcji „Galeria zdjęć interaktywnych” i z przedstawioną w nim koncepcją dzieła otwartego Umberto Eco. Następnie, pracując w grupach 4-osobowych, wybierają jedno z dzieł sztuki zaprezentowanych we wprowadzającej fazie lekcji i próbują je przeanalizować, idąc tropem pytań zawartych w multimedium. Określają, kim jest artysta i w jakim celu stworzył swoje dzieło, następnie charakteryzują efekt pracy artysty, by na samym końcu zdefiniować odbiorcę i sposób odbioru, a także możliwe interpretacje, odłączone już niekiedy nawet od celu i wyobrażenia artysty. Po wyznaczonym czasie grupy prezentują swoje analizy i omawiają je na forum klasy. Nauczyciel udziela uczniom informacji zwrotnej.
3. **Ćwiczenia przedmiotowe.** Uczniowie wykonują indywidualnie ćwiczenia 1-4 w e-materiale. Omówienie udzielonych odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. W ramach podsumowania uczniowie odpowiadają na pytanie zawarte w ćwiczeniu nr 5: *Popularne powiedzenie mówi, że o gustach się nie dyskutuje. Jeżeli jednak zgodzimy się z twierdzeniem, że wartości estetyczne istnieją obiektywnie, to jaki z tego płynie wniosek?*
2. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Ćwiczenia 6-8 w e-materiale.

Materiały pomocnicze:

- Gołaszewska M., *Zarys estetyki*, Warszawa 1985.
- Tatarkiewicz W., *Historia estetyki*, tomy 1-3, Wrocław 1962-67.
- Tatarkiewicz W., *Dzieje sześciu pojęć*, Warszawa 1988.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Galeria zdjęć interaktywnych” do pracy przed lekcją. Uczniowie zapoznają się z jego treścią i przygotowują do pracy na zajęciach.